

Yıllardan sonra tekrar yoğun olarak Türkçe okumaya başladım. Okuduklarım büyük oranda edebiyat kitapları çünkü politika, sosyoloji, felsefe gibi kitapları genellikle daha önce Almanca ve İngilizceden okumuş oluyorum. Çeviri konusuna hiç girmeyeyim, daha iyi olur. Özellikle kötü olan ise seçmeciliktir. Mesela Foucault çok çevrilmiş ama metinler arasında seçme yapılmış ve bu neye göre yapılmış, belli değil. Türkçeye çevrilenlerin hepsini toplayın, Almandada büyük boy 1700 sayfalık tek ciltte toplanmış Temel Kitaplar'ının yanına bile yaklaşamaz. Bir de her biri 1100 sayfalık dört ciltlik Yazılar'ı bulunuyor. Türkçede yayınlanan bazı Foucault eleştirilerine bakıyorum, yazar anlamamış ve muhtemelen yeterince de okumamış. Bu tiplerle ilgilenmek gerekmez.

Stefan Zweig'ın **Satranç**'ını bitirdim, oradan Salman Rushdie'nin **Geceyarısı Çocukları**'na geçtim ama bu romanı sevmedim. Arada İletişim Yayınları'ndan çıkan 1960'lı Yılları da okuyorum. Derken sosyalizm sonrası Rus edebiyatına yönelmem gerektiğini düşündüm.

Devrim öncesindeki Rus edebiyatı dünya çapındaydı. Birkaç isim saymak bile yeterlidir: Çehov, Tolstoy, Dostoyevski, Gogol, Puşkin... SSCB edebiyatı ise bunun gerisinde kaldı, toplumcu gerçekçilik akımı bu büyük edebiyata zarar verdi.

Sosyalizm sonrası kapitalist Rusya edebiyatı ise kaçınılmaz olarak eski toplumdan yeniye geçişi anlatacaktır. Yıllardan beri bu benim ana konum olduğu için özellikle ilgimi çeker. Rusça bilmediğim için Almanca, İngilizce veya Türkçe çevirilerini izlemek zorundayım.

Sosyalizmden kapitalizme geçişi genel olarak biliyorsanız, burjuvazinin komünist partilerinden çıkması ve yeni burjuvaların devleti soyarak hızla zenginleşmesini de biliyorsanız, bu dönemin edebiyatında yazılandan fazlasını anlarsınız. Bunları bilmeden okursanız da çok şey öğrenirsiniz ama genel çerçeveyi bilip oradan tek insanların ya da grupların hayatına inmek gerekir. Bu bağlamda tarihsel ve sosyolojik incelemeler önem taşır, mesela Karl Schlögel'in "Sovyet Yüzyılı" adlı 900 sayfalık Almanca kitabı gibi. Kitabın alt başlığı "Çöken Bir Dünyanın

Arkeolojisi”dir. Burada insanların günlük hayatını öğrenebilirsiniz. Buradan şimdi okuduğum Svetlana Aleksiyeviç’in **İkinci El Zaman** romanına geçerseniz, bazı konuları daha iyi anlarsınız.

Rus toplumunda evin merkezi mutfaktır; orada sadece yemek hazırlanıp yenmez, konuk ağırlanır, tartışma ve çalışma yeridir. Schlögel Sovyet mimarisiyle toplumun örgütlenmesi arasındaki paralellikleri de gösterir.

Aleksiyeviç’in romanında içeriğe uygun bir biçim var. Tasvir yok gibi bir şey, insanlar da anlatılmıyor; konuşan isimler ve onların görüşleri var.

Küresel İç Savaş ve Türkiye kitabında Ulrich Schmid’in çağdaş Rus kültürünü irdeleyen **Technologien der Seele** (Ruh Teknolojileri) kitabından alıntılar yapmıştım.

Kitapta Putin’in danışmanlarından aktarılan en önemli belirleme şuydu: “Rusya son 500 yıllık tarihinde imparatorluk oldu, SSCB bunun özel halidir.”

Bir başka belirleme şöyleydi: “Biz Danimarka gibi olamayız, refah bizim için en önemli konu değildir. Rusya ya büyüktür ya da hiçbir şeydir.”

Bu imparatorluk bilincini Aleksiyeviç’in söyleşi yaptığı kişilerin aktardıklarında da görmek mümkündür.

Eskiden beri şunu anlamakta zorlanırdım: Ruslarda büyük bir Stalin sevgisi var... Sosyalizm sevgisinden ötede bir Stalin sevgisi... Stalin döneminde çok sayıda insan haksız yere mahkum edilir, çalışma kamplarına sürülür, çoğu orada ölür; sağ kalıp dönenler yıllar sonra rehabilite edilir, haklarındaki karar iptal edilir ama çok ağır şartlarda geçen yıllar gitmiştir.

Bu insanların evlerinde genellikle Stalin portresi bulunur; söyleşi yapılan bir kadının babası da

böyledir. Altı yıl ağır koşullarda çalışma kampında yaşamıştır ve yıllar sonrasında şu değerlendirmeyi yapacaktır: “Ağır yıllardı. Güçlü bir ülke inşa ediyorduk, İnşa ettik, Hitler’i yendik.”

Ve aynı kadın uzun bir tarihi tek cümlede anlatıyor: “Stalin’i toprağa verdiler, ama gömmeyi asla başaramıyorlar.”

Putin’in günümüzün Stalin’i olarak görülmesini, Rusya Federasyonu’nu yeniden dünya çapında dikkate alınan bir ülke durumuna getirmesi temelinde anlamak gerekir.

Sorun, “sosyalist veya değil, biz büyük ülkeyiz” anlayışıdır.

Bu kafa yapısıyla aşırıya gitmemek şartıyla ekonomik sıkıntılar geri plana itilebilir.

Benzer durum Küba’da vardır ve bunu **Che Guevara Kısa Uzun Bir Hayat**’ta anlatmıştım. Küba’nın sömürgeciliğe karşı savaşında hayatını kaybeden Jose Marti 20. yüzyıl başlarında bu küçük adanın bütün dünyanın dikkatini çekeceğini söylemişti.

1959’da Küba devrimi olur. Bu devrim ABD’nin yakınında ve batı yarımküresindeki ilk sosyalist devrim değildir sadece, bir komünist partisinin önderlik etmediği tek sosyalist devrim olacaktır. Devrimin önderi 26 Temmuz Hareketi’dir.

Ardından 1968 hareketinin dünya çapındaki ismi Che Guevara gelir. Che Arjantinlidir ama O’nu dünyaya tanıtan Küba devrimindeki rolüdür.

Ardından Küba tıpta gösterdiği ilerlemeyle adını yeniden duyurur.

Çok sayıda Kübalı aralarında ABD’nin de bulunduğu başka ülkelere gidiyorlar ve geri

dönüyorlar. Gittikleri yerlerde daha fazla kazanabilirler ama bu onları ilgilendirmiyor ve Küba'ya dönüyorlar.

Zengin olmayabiliriz ve hatta bazı sıkıntılarımız da olabilir ama biz Kübalıyız, dünya bizi tanıyor.

Başka bir deyişle 10 milyon nüfuslu büyük bir ülkeyiz.

Bu yıl 1 Eylül'de İkinci Dünya Savaşı'nın 80. yıldönümü olacak. Ruslardaki Stalin sevgisinin bir nedeni ağır hatalar da yapılmış olsa ülkenin 15 yılda yarı feodalizmden sanayi ülkesi durumuna gelmesi ise ikinci neden Hitler'e karşı kazanılan zaferdir. Bu zaferin ülkenin sanayileşmesinden ayrı düşünülmesi mümkün değildir.

Clausewitz adlı Almanca askeri tarih dergisi bu sayısının kapağında Smolensk 1941 yazıyor. Smolensk Moskova'ya 40 kilometre uzaklıkta ve şiddetli savaş sonucu düşüyor. Nazi ordusu birkaç ayda SSCB içlerinde 700 kilometre ilerlemiştir ve Smolensk'te şiddetli bir direnişle karşılaşır. Yazara göre burası savaşın dönüm noktasıdır çünkü Kızıl Ordu ilk kez Nazilerin ilerlemesini yavaşlatabilmiştir. Dahası Kızıl Ordu'nun Temmuz 1941'de kullanmaya başladığı yeni silahı, "Stalin Orgu" olarak da anılan, aynı anda çok sayıda roket atabilen batarya (Katyuşa) Nazi askerlerinde panik yaratır. Kızıl Ordu askerleri bile "Bu nasıl bir silah" diye şaşırırlar.

Bu savaş Sovyet insanının ve onların şimdiki ardılları arasında olan Rusya Federasyonu insanların tarihlerinde büyük yer tutar. Kızıl Ordu'nun hızlı sanayileşmeden ayrılamayacak iki önemli silahı T 34 tankı ile Stalin adıyla anılan katyuşadır.

Bir isme yönelik eleştiriler doğrusuyla ve yanlışıyla ne kadar ağır olursa olsun, o isim ülke tarihinin önemli bir parçası olmuşsa, toprağa verebiliyorsunuz ama gömemiyorsunuz.

